

Aleg. IV.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie ustanowienia nowych trybunałów
I. instancyi w zachodniej Galicyi.

Wysoki Sejmie!

W sprawie pomnożenia trybunałów pierwszej instancyi w kraju powziął wysoki Sejm pod dniem 15. Grudnia 1873. uchwałę w treści następującej:

I. Liczba trybunałów I. instancyi z zupełną kompetencją w sprawach cywilnych i karnych winna być o tyle powiększoną, aby każdy z dawniejszych obwodów Galicyi posiadał przynajmniej jeden taki trybunał I. instancyi.

II. Potrzebnem jest rychłe ustanowienie trybunałów I. instancyi w Kołomyi, Brzeżanach, Sanoku, Stryju, Wadowicach i w Czortkowie, przedewszystkiem zaś dla zaradzenia w części przynajmniej naglącej potrzebie jak najrychlejsze ustanowienie trybunału w Kołomyi dla okręgu z dawnego obwodu Kołomyjskiego utworzyć się mającego.

III. Zaokrąglenie okręgów trybunałów I. instancyi w Galicyi przeprowadzić by wypadało dopiero po ustanowieniu trybunałów w ustępie II. wymienionych.

IV. Przed utworzeniem trybunałów I. instancyi dla każdego z dawnych obwodów niezbędnem jest pomnożenie etatu sędziów przy istniejących trybunałach.

V. Pożądanem jest najspieszniejsze wprowadzenie reformy postępowania sądowego w sprawach cywilnych.

VI. Ustanowienie w Brodach przy obecnej organizacyi sądów jakiegokolwiek sądu kolegiálnego *nie* jest wskazanem.

VII. Wydział krajowy porozumie się jak najrychlej z c. k. władzami i reprezentacyami powiatowemi w sprawie ustanowienia innych trybunałów w zachodniej Galicyi.

VIII. Zdania wyrażone w art. I. i II. odnoszą się li tylko do dzisiejszego stanu rzeczy i nie mają bynajmniej na względzie przyszłej organizacyi stronnictwa.

Sejm wypowiada życzenie, by wymienione tamże sądy kolegialne jeszcze przed ową przyszłą organizacją zaprowadzone były.

O czem Wydział krajowy do dalszego odpowiedniego zarządzenia zawiadomiony został.

Wydział krajowy przedstawił pod dniem 3. Marca 1874 powyższą uchwałę wys. Sejmu c. k. Ministerstwu sprawiedliwości, dołączając wszystkie do tej sprawy odnoszące się petycje gmin i Wydziałów powiatowych, wraz z opinią prezesa sądu wyższego we Lwowie z d. 19. Kwietnia 1873 do l. 2147 i z d. 4. Września 1873 do l. 7188, dalej odnośnie do punktu VII. powyższej uchwały Sejmowej, tj. względem ustanowienia innych trybunałów w zachodniej Galicyi wdrożyliśmy rokowania tak ze starostami zachodniej Galicyi za pośrednictwem c. k. Prezydium Namiestnictwa, jako też z prezesem sądu wyższego w Krakowie i z odnośnemi reprezentacyami powiatowemi.

Wreszcie z uwagi, iż prezydium sądu wyższego w Krakowie w odezwie swej z 17. Grudnia 1873 do l. 5178 oświadczyło nam swą opinię za utworzeniem sądu kolegialnego w Jaśle, jednakże pod temi warunkami, ażeby obręb Starostwa Krośnieńskiego zawierający w sobie sądy powiatowe w Krośnie, Żmigrodzie i Dukli z pod jurysdykcyi Lwowskiego sądu wyższego wydzielony i do trybunału w Jaśle a względnie do Krakowskiego sądu wyższego przydzielony został, tudzież, ażeby przyłączono również do trybunału w Jaśle sąd powiatowy w Brzostku, — wezwaliśmy c. k. Prezydium Lwowskiego sądu wyższego u udzielenie nam zdania, czyli przystaie na to, ażeby Starostwo Krośnieńskie z jego jurysdykcyi wyłączonem zostało.

Gdy zaś prezes Lwowskiego sądu wyższego oświadczył nam zgodną opinię za ustanowieniem trybunału w Jaśle i przyłączeniem do niego sądów powiatowych w Krośnie, Żmigrodzie i Dukli donieśliśmy o tem Ministerstwu Sprawiedliwości pod dniem 24. Marca 1874.

Nareszcie odnosząc się do uchwały Sejmowej z 15. Grudnia 1873 popieraliśmy po raz trzeci te sprawę w temże Ministerstwie a to pod dniem 6. Lipca 1874, zaś uzyskany dotąd rezultat ogranicza się na tem: iż rzezzone Ministeryum nie uznało potrzeby trybunału w Brodach, a zawiadomiło nas prócz tego pod dniem 7. Grudnia 1874, że Jego ces. i król. Apostolska Mość raczył przyzwolić na utworzenie sądu obwodowego w Kołomyi, a Ministerstwo zastrzega sobie dalsze zarządzenia co do wprowadzenia w życie tegoż trybunału.

Rokowania zaś wdrożone przez nas w myśl ustępu VII. powyższej uchwały Sejmowej doprowadziły do rezultatów następujących:

a) Reprezentacye powiatowe w Jaśle, Bochni, Kolbuszowej, Tarnobrzegu, Nisku, Mielcu i Nowymtargu wnoszą, a to każda osobno, ażeby ustanowiono trybunał I. instancyi w miejscu ich siedziby; równie też i zeszłoroczne petycje Sejmowe, a to gminy w Nowymtargu i Rady powiatowej w Mielcu dopominają się o sąd kolegialny w każdej z tychże dwóch miejscowości; — wszystkie zaś inne Rady powiatowe, które (z wyjątkiem Rad powiatowych w Białej, Żywcu, Gorlicach, Grybowie, Łańcucie i Nowym Sączu) przedłożyły nam swe zdania, popierają tylko wnioski niektórych z powyż nadmienionych reprezentacyi powiatowych.

b) C. k. Prezydium Namiestnictwa, (które udzieliło nam opinii wszystkich starostów w Galicyi zachodniej), jak równie też c. k. Prezydium sądu wyższego w Krakowie przemawiają obydwa zgodnie za utworzeniem dwóch nowych trybunałów w Galicyi zachodniej, a to w Wadowicach, (o których wspominała już uchwała wys. Sejmu z 15. Grudnia 1873) i w Jaśle.

Co do innych tak przez Rady powiatowe, jak też przez niektórych starostów zaproponowanych nowych trybunałów, oświadczają obydwa rzezzone Prezydya zdanie odmowne, a to głównie

z tych powodów: iż rzeczony trybunały byłyby za małe, zatem nie zatrudniałyby dostatecznie ustanowionych tamże sędziów, a obciążałyby niepotrzebnie Skarb Państwa, wreszcie iż §. 10. ustawy państwowej o urządzeniu władz politycznych (z 19. Maja 1868 Nr. 44. dz. u. p.) wyraża zasadę:

„Że granice władz politycznych nie mają przerzynać granic okręgów sądowych,“ — a zatem i ta zasada stoi na przeszkodzie dalszemu pomnożeniu trybunałów I. instancyi.

Wydział krajowy z temi powodami odmowy zgodzić się nie może; gdyż zasada wyrażona w §. 10. powołanej ustawy państwowej nie może w żaden sposób przeszkadzać utworzeniu nowych trybunałów, zwłaszcza, iż w obecnym stanie faktycznym wszystkie okręgi sądów powiatowych, a nawet i dwóch sądów obwodowych w Tarnowie i Rzeszowie przerzniete są granicami pojedynczych starostw, zaś usunięcie tego stanu li tylko od przyszłej a spodziewanej właśnie reorganizacji władz politycznych zależeć będzie; — równie też nieuzasadnionym jest powód oszczędzania skarbu Państwa, gdyż takowy odnosi korzyści ogromne z wymiaru sprawiedliwości.

Wreszcie dla wykazania, iż okręgi istniejących już w Galicyi zachodniej trybunałów są tak wielkie, iż oprócz nich i inne nowe trybunały w zupełnie dostatecznej obszerności pomieścić się mogą, odwołujemy się do dat statystycznych zawartych w sprawozdaniu Sejmowej komisji prawniczej z dnia 8. Grudnia 1873. do l. 130/s (alleg. XXXIII.) i do odezwy c. k. Prezydium sądu wyższego w Krakowie z dnia 17. Grudnia 1873 do l. 5178/pr. (l. Wyd. 22.143/1873), która uzupełnia powyższe data statystyczne wyliczając wszystkie sądy powiatowe i całą ludność jaka do każdego z tych sądów kolegialnych przynależy, a to według zestawienia następującego:

Obręb c. k. sądu wyższego w Krakowie mieści się na przestrzeni 400 geograf. mil kw. czyli $382\frac{1}{100}$ austr. mil kw., zawiera w sobie ludność (według ostatniego obliczenia z d. 31. Grudnia 1869) w ilości 1,900.000 wynoszącą i zawiera w sobie 4 trybunały I. instancyi, jako to:

A. Sąd krajowy w Krakowie, którego okręg mieści się na przestrzeni 135 geogr. kw. mil czyli 129 anstr. mil kw. zawiera w sobie ludności 774.000 i obejmuje w sobie sąd pow. delegowany miejski dla miasta Krakowa i dawniejszego sądu pow. w Mogile, a prócz tego 25 sądów powiatowych, jako to: 1. w Chrzanowie wraz z okręgiem dawniejszego sądu powiat. w Jaworznie, 2. w Krzeszowicach, 3. w Liszkach, 4. w Skawinie, 5. w Podgórzu, 6. w Wieliczce, 7. w Dobczycach, 8. w Myślenicach, 9. w Jordanowie, 10. w Makowie, 11. w Oświęcimie, 12. w Kętach, 13. w Białej, 14. w Żywcu, 15. w Milówce, 16. w Ślemieniu, 17. w Andrychowie, 18. w Wadowicach, 19. w Kalwaryi, 20. w Niepołomicach, 21. w Bochni, 22. w Wiśniczu, 23. w Brzesku, 24. w Radłowie, 25. w Wojniczu.

B. Sąd obwodowy w Tarnowie, którego okręg mieści się na przestrzeni $85\frac{81}{100}$ geograf. mil kwadr., czyli 82 austr. mil kw., zawiera w sobie ludności 440.000, i obejmuje w sobie sąd powiatowy delegowany miejski dla miasta Tarnowa i pewnej części okręgu dawniejszego sądu powiat. w Żabnie, a prócz tego jedenaście sądów powiatowych, jako to: 1. w Dąbrowie z pewną częścią dawniejszego sądu powiatowego w Żabnie, 2. w Tuchowie, 3. w Dębicy, 4. w Ropczycach, 5. w Pilźnie, 6. w Zasowie, 7. w Brzostku, 8. w Jaśle, 9. w Frysztaku, 10. w Mielcu, 11. w Kolbuszowie.

C. Sąd obwodowy w Rzeszowie, którego okręg mieści się na obszarze 90 geogr. mil kw. czyli $86\frac{11}{100}$ austr. mil kwadr., zawiera w sobie ludności 364.000 i obejmuje w sobie sąd powiatowy delegowany miejski dla Rzeszowa i okolicy, a oprócz tego jedenaście sądów powiatowych, jako to: 1. w Głogowie, 2. w Tyczynie, 3. w Strzyżowie, 4. w Łańcucie, 5. w Przeworsku, 6. w Leżajsku, 7. w Nisku, 8. w Ulanowie, 9. w Rozwadowie, 10. w Tarnobrzegu, 11. w Sokołowie.

D. Sąd obwodowy w Nowym Sączu, którego okręg mieści się na obszarze $88\frac{41}{100}$ geogr. mil kwadr., czyli $84\frac{59}{100}$ austr. mil kwadr., obejmuje ludności 326.000, i zawiera w sobie sąd po-

wiatowy delegowany miejski, a oprócz tego 8 sądów powiatowych, jako to: 1. w Starym Sączu, 2. w Limanowie (wraz z okręgiem dawniejszego sądu powiatowego Skrzydlniańskiego), 3. w Cieżkowicach, 4. w Grybowie, 5. w Krynicy, 6. w Gorlicach (wraz z okręgiem dawniejszego sądu powiatowego w Bieczu), 7. w Krościenku, 8. w Nowym Targu (wraz z okręgiem dawniejszego sądu powiatowego w Czarnym Dunajcu).

Gdy zaś budżet Ministerstwa sprawiedliwości na rok 1874. wykazuje:

iż na jeden trybunał I. instancyi wypada przeciętnie w Austrii dolnej 60 mil kwadr.;

w Austrii górnej 54 mil kwadr.;

w Czechach 58 mil kwadr.;

w Szląsku 46 mil kwadr., a w Tryeście, Gorycyi, Gradysce i Istrii tylko 38 mil kwadr., dalej iż na jeden trybunał wypada przeciętnie w Austrii górnej 181.000 ludności, w Tyrolu i Voralbergu 175.000 ludności, w Tryeście, Gorycyi, Gradysce i Istrii 145.000 ludności, a w Dalmacyi tylko 110.000 ludności, przeto też niezamotywowana konkluzya c. k. Prezydium sądu wyższego w Krakowie, a to w tej treści: „iż ludność wynosząca 171.000 byłaby dość małą dla ustanowienia dla niej osobnego trybunału“ — okazuje się już z ogólnego stanowiska nieusprawiedliwioną, a to tem bardziej, iż powyższe daty stosują się jeszcze do czasów poprzednich, gdzie istniała stara procedura karna, która nie wymagała wcale tak gęstego rozsiania trybunałów, jak czyni to potrzebną nowa procedura karna.

Wydział krajowy, który równocześnie odnosi się jeszcze raz do c. k. Ministerstwa, przypominając uchwałę wys. Sejmu z 15. Grudnia 1873, — rozpatrzył dokładnie wszystkie zebrane materiały, a mianowicie propozycje Rad powiatowych i c. k. starostów i przedkłada wys. Sejmowi wnioski następujące:

I. Względem potrzeby ustanowienia trybunału w Jasle, które było siedzibą dawniejszej władzy obwodowej, niema żadnej wątpliwości, gdyż przemawiają zatem nie tylko liczne Rady powiatowe i starostwa, lecz uznają tę potrzebę obydwaj Prezydya sądów wyższych we Lwowie i w Krakowie, tudzież c. k. Prezydium Namiestnictwa; — nareszcie przemawia za tem i tradycya historyczna, według której aż do roku 1860. powiaty polityczne, Krosno, Żmigrod i Dukla przynależały do dawniejszej władzy obwodowej w Jasle, zaś sądy powiatowe Krosno, Żmigrod i Dukla przynależały do sądu obwodowego w Nowym Sączu i podlegały jurysdykcji apelacji Krakowskiej. Prócz tego dla okręgu sądu kolegiального złożonego z teraźniejszych starostw Krosno, Jasło i Gorlice, stanowi Jasło punkt właśnie środkowy, do którego grawituje cała okolica pod względem handlowym, przemysłowym i komunikacyjnym; okręg ten byłby już i tak co do swej wielkości dostatecznym, gdyż obejmował by w sobie $44\frac{49}{100}$ austr. mil kwadr. z ludnością 218.000, — gdy zaś okolica Brzostka grawituje istotnie do Jasła, więc przyłączając i ten sąd powiatowy w Brzostku, obejmowałyby trybunał w Jasle przestrzeń 49 austr. mil kwadr. z ludnością 240.000; — a chociaż odpowiadałoby to zupełnie wskazówce zawartej w ustępie I. uchwały Sejmowej z 15. Grudnia 1873, toć jednak ze względu na ustęp VII. tejże uchwały istnieje potrzeba, ażeby wys. Sejm wyraził w tym względzie swoją opinię, a to w myśl ustawy państwowej z 26. Kwietnia 1873 Nr. 62. dz. u. p.

II. Ustanowienie trybunału I. instancyi w Bochni, która była siedzibą dawniejszej władzy obwodowej odpowiadałoby również wskazówce w ustępie I. powyższej uchwały Sejmowej.

Za urządzeniem trybunału w Bochni przemawiają siedm Rad powiatowych, a to w Bochni, Wieliczce, w Brzesku, Chrzanowie, Myślenicach, Tarnowie i Jasle, — tudzież naczelnicy starostw w Bochni, Wieliczce i Brzesku i ci ostatni wskazują iż handel i przemysł wzmagają się w tej okolicy,

tudzież, iż ludność jest bardzo ruchliwą; a z tego powodu okazuje się potrzeba szybkiego i sprężystego karania zbrodni i występków.

I rzeczywiście oddalenie wschodniej części tej okolicy a mianowicie starostwa w Brzesku od sądu krajowego w Krakowie jest zbyt wielkiem a w szczególności skuteczna działalność Prokuratora państwowego w sprawach karnych jest nazbyt utrudnioną i prawie niemożliwą, jeżeli czynność jego na tak odległe miejsca rozciągać się ma.

Prócz tego zaś jest ta okolica gęsto zaludnioną i opatrzoną we wszystkich kierunkach w bardzo dobre komunikacje.

Nareszcie sam pogląd na mapę i grupujące się stosunki handlowe i przemysłowe wskazują dobitnie, iż teraźniejszy okręg sądu krajowego w Krakowie należałoby podzielić na trzy prawie równe okręgi trybunałów I. instancji, a to w Wadowicach, Krakowie i Bochni.

W szczególności zaś wypływa to niezbicie, a to już ze samego położenia geograficznego, iż do przyszłego trybunału w Wadowicach muszą być przyłączone następujące sądy powiatowe:

1. w Oświęcimie, 2. w Kętach, 3. w Białej, 4. w Żywcu, 5. w Milówce, 6. w Ślemieniu, 7. w Makowie, 8. w Andrychowie, 9. w Wadowicach, 10. w Kalwaryi.

Do trybunału w Krakowie grupują się pociągiem naturalnym i najbliższą odległością następujące sądy powiatowe:

1. w Chrzanowie (wraz z Jaworzniem).

2. w Krzeszowicach, 3. w Liskach, 4. w Skawinie, 5. w Podgórzu, 6. w Wieliczce, 7. w Dobczycach, 8. w Myślenicach.

Zaś do przyszłego trybunału w Bochni należałoby przyłączyć najbliżej przylegające sądy powiatowe:

1. w Niepołomicach, 2. w Bochni, 3. w Wiśniczu, 4. w Brzesku, 5. w Radłowie, 6. w Wojniczcu, z których Niepołomice mają nieco bliżej, zaś ostatnie 5 sądów mają o połowę drogi bliżej do Bochni niż do Krakowa.

Trybunał w Wadowicach obejmowałby zatem 50 austr. mil kw. z ludnością 282.000.

Trybunał w Krakowie $39\frac{25}{100}$ austr. mil kwadr. z ludnością 290.000, zaś trybunał w Bochni obejmowałby 31 austr. mil kwadr. z ludnością 171.000.

Na wypadek, gdyby wys. Sejm uznał, że zaprojektowany trybunał w Bochni byłby co do objętości w milach kwadr. zbyt szczupłym, lub w ogóle, iż rychłe ustanowienie tegoż trybunału nie jest tak nagląco pożądanem, jak ustanowienie innych trybunałów w Galicyi, podnieść musimy, iż istnieje w każdym razie niezaprzeczoną i bardzo naglącą potrzebą, ażeby od Krakowskiego sądu krajowego wydzielono jak najrychlej starostwo Brzeskie wraz z mieszczącemi się w niem sądami powiatowemi w Brzesku, Wojniczcu, Radłowie i przyłączono te trzy sądy powiatowe do okręgu sądu obwodowego w Tarnowie, dokąd jak najbliżej przylegają, leżąc tuż pod jego bokiem.

III. Wszakże nie sposób zaprzeczyć, iż jeszcze potrzebniejszym niż w Bochni okazuje się ustanowienie nowego trybunału I. instancji w północnej części okręgu sądu obwodowego w Rzeszowie.

Potrzeba ustanowienia trybunału w tej okolicy udowodnioną jest przez zgodne zdania i usilne prośby 4 Rad powiatowych w Tarnobrzegu, Nisku, Mielcu i Kolbuszowej, a starostwa w tych miejscowościach oświadczają się również z uznaniem tejsze potrzeby.

Opozycja prezesa sądu wyższego w Krakowie ogranicza się tylko na tem, iż nowy trybunał byłby tu za małym, a leżałby czy to w Tarnobrzegu czy w Rozwadowie, czy w Nisku lub Rudnikach nazbyt blisko granicy.

Równie też i c. k. Prezydium Namiestnictwa oświadcza się odmownie, lecz cała treść jego odezwy przemawia właśnie za utworzeniem trybunału w Kolbuszowej, gdyż samo uznaje: iż okręg sądu obwodowego w Rzeszowie jest zbyt rozległym, iż Kolbuszowa stanowiłaby właśnie punkt środkowy co do położenia geograficznego, wreszcie iż cała okolica starostw w Tarnobrzegu i w Nisku grawituje do Rzeszowa, a zatem samo przez się grawituje także do Kolbuszowej, która leży po drodze a prawie o 5 mil bliżej niż Rzeszów.

Wydział krajowy proponuje zatem ustanowienie trybunału w Kolbuszowej, podnosząc najpród ten fakt niezbity, iż 4 sądy powiatowe w Nisku, Ulanowie, Rozwadowie i Tarnobrzegu w skutek swego wyjątkowego położenia geograficznego na północnym cyplu Galicyi, są bezsprzecznie nazbyt oddalone od Rzeszowa — dalej musimy podnieść, iż dwa do okręgu sądu obwodowego w Tarnowie przynależące sądy powiatowe w Mielcu i w Kolbuszowej leżą zbyt daleko od Tarnowa, a oprócz tego sąd powiatowy w Mielcu oddzielony jest od Tarnowa bystrą rzeką Wisłoką, która nader często wzbierając, co roku wylewa, a przez którą dotąd żaden most nie wiedzie.

Wyż nadmienionych sześć sądów powiatowych obejmują w sobie 51 austr. mil kwadr. i ludność przeszło 177.000 wynoszącą, dla której zaiste godzi się z każdego względu ustanowić osobny trybunał, gdyż odległość do Rzeszowa i Tarnowa jest nazbyt wielką, zaś w szczególności ludność ta jest prawie odciętą od należytego wykonywania spraw śledczych o zbrodnie i występki, gdyż oko prokuratora i skuteczna czynność jego jak i sądu śledczego tak daleko w żaden sposób sięgać nie mogą.

Na poparcie tej sprawy przytaczamy, iż w ten sposób okręgi sądów obwodowych w Rzeszowie i Tarnowie nie poniosą zbytńskiego uszczuplenia, lecz przeciwnie będą jeszcze dość obszerne.

A mianowicie pozostałoby jeszcze przy sądzie obwodowym w Tarnowie sześć czyli raczej siedm sądów powiatowych jako to: 1) w Dąbrowej wraz z Zabnem, 2) w Tuchowie, 3) w Dębicy, 4) w Ropezycach, 5) w Pilźnie, 6) w Zasowie czyli względnie w Radomyślu, t. j. przestrzeń 56 austr. mil kwadr. z ludnością 286.000.

Zaś przy sądzie obwodowym w Rzeszowie pozostałoby także siedm sądów powiatowych, jako to: 1) w Głogowie, 2) w Strzyżowie, 3) w Tyczynie, 4) w Łańcucie, 5) w Leżajsku, 6) w Przeworsku, 7) w Sokołowie t. j. przestrzeń 48 austr. mil kwadr. z ludnością 244.000.

Wobec tego stanu rzeczy podniesione przez c. k. Prezydium Namiestnictwa zarzuty: iż Kolbuszowa niema żadnego znaczenia handlowego i cierpi na brak dróg dostatecznych, nie mogą wywierać żadnego wpływu niekorzystnego, gdyż te argumenta nie usuwają bynajmniej potrzeby trybunału dla ludności przeszło 177.000 wynoszącej i na obszarze 51 mil kwadr. rozsiadłej.

Zresztą chociaż Kolbuszowa niema jeszcze wybitniejszego znaczenia handlowego, toć jednak zaprzeczyć nie można, iż w tej okolicy odbywa się skrętny ruch do rozwoju polepszonych stosunków, a w szczególności do ulepszenia komunikacji we wszystkich kierunkach; w tym ostatnim względzie podnieść musimy, iż istniejąca już droga powiatowa z Rzeszowa do Głogowa użyta być ma na drogę krajową na Nisko do Tarnobrzegu prowadzącą, z drugiej strony zaś subwencyjami z funduszu krajowego buduje się obecnie droga powiatowa z Głogowa do Kolbuszowej, a ztamtąd zapewne w jedną stronę do Mielca i w drugą do Tarnobrzegu pociągniętą będzie, zaś po wykończeniu tych dróg wzmoże

się handel i dobrobyt, który jest właśnie w rozwoju, a na co właśnie, jak też na podniesienie miasta Kolbuszowej i całej okolicy wpłynie bardzo korzystnie zaprowadzenie tegoż tu zaprojektowanego trybunału.

IV. Wreszcie pominąć nie można, iż na szczególniejsze uwzględnienie zasługuje również wyjątkowe położenie geograficzne okolicy Nowego Targu, która zajmuje odrębny klin na południe wysunięty. Pas ten do 6 mil długi, a do 4 mil szeroki, wciska się w granice węgierskie, które go z trzech stron okalają.

Ludność z tej okolicy udawać się musi na Krościenko i Łącko a to po drodze bardzo uciążliwej i górzystej, która 10 do 15 mil wynosi, do Sądu obwodowego w Nowym Sączu, którego cały obręb jest wszędzie bardzo górzystym i rozległym, a tem samem nie odpowiada możliwości należytego wykonywania sprawiedliwości, a zwłaszcza w sprawach karnych.

Za utworzeniem trybunału w Nowym Targu przemawiają 4 rady powiatowe, jako to: w Nowym Targu, Limanowie, Tarnowie i Brzesku, a oprócz tego i starosta Limanowski.

Wydział krajowy z uwagi: iż ludność znajdująca się w tej odległej odosobnionej i górskiej okolicy, jakkolwiek uboga, ma również niezaprzeczone prawo do wymagania, ażeby i u niej sprawiedliwość w sposób należyty wykonywana była, co też przyczynia się skutecznie do podniesienia dobrobytu i korzystnego rozwoju stawia z przeświadczeniem wnioski na utworzenie trybunału w Nowym Targu, popierając to i tem, że usposobienie górali już z ich natury jest tego rodzaju, iż szybkie i sprężyste karanie zbrodni i występków staje się nieodzownem, co zaś wobec odległości od Nowego Sącza jest wprost niemożliwym.

Do tegoż nowego trybunału należy przydzielić:

1) Sąd powiatowy w Nowym Targu, 2) dawniejszy sąd powiatowy w Czarnym Dunajcu, na którego nowe utworzenie wnosili Wydział krajowy w mieszanej komisji opracowującej projekt całego podziału kraju na starostwa i sądy powiatowe, a na którą propozycję zgodziło się c. k. Namiestnictwo, 3) Sąd powiatowy w Krościenku, 4) Sąd powiatowy w Jordanowie, 5) dawniejszy sąd powiatowy Skrzydlniański lub nowo w jego miejsce otworzyć się mający sąd powiatowy w Mszanie dolnej, co wnosiliśmy również w mieszanej komisji, a co przyjęło c. k. Namiestnictwo.

Powyż wymienione sądy powiatowe obejmują przestrzeń $35\frac{5}{10}$ austr. mil kwadr. i ludność 114.264 wynoszącą, tudzież mają znacznie bliżej do Nowego Targu niż do każdego innego trybunału czy to już istniejącego, lub też nowo utworzyć się mającego.

Przez utworzenie trybunału w Nowym Targu, co jest niezbędnym postulatem wyjątkowego położenia geograficznego, stanie się nietylko zadosyć słusznym żądaniom ludności tamtejszej, lecz umożliwi się należyty wymiar sprawiedliwości w Sądzie obwodowym w Nowym Sączu, który będzie obejmować jeszcze: 1) sąd powiatowy delegowany miejski dla okolicy Nowego Sącza, 2) sąd powiatowy w Starym Sączu, 3) w Limanowie, 4) w Ciężkowicach, 5) w Grybowie, 6) w Krynicy, t. j. przestrzeń 41 austr. mil kwadr. z ludnością 170.000, co też przy położeniu we wszystkich kierunkach bardzo górzystym, stanowi obszar aż nadto dostateczny.

Według wniosków naszych pod I. do IV. wyszczególnionych byłaby cała Galicya zachodnia podzieloną na 9 trybunałów I. instancji, a to według zestawienia następującego:

Okrag trybunału I. instancyi		Austryackie mile kwadrat.	Ludność we- dług ostatn. spisu z 31go Grudnia 1869 r.
1	w Krakowie	39 ²⁵	290.000
2	„ Wadowicach	50	282.000
3	„ Bochni	31	171.000
4	„ Tarnowie	56	286.000
5	„ Rzeszowie	48	244.000
6	„ Kolbuszowej	51	177.000
7	„ Nowym Targu	35 ⁵	114.264
8	„ Nowym Sączu	41	170.000
9	„ Jasle	49	240.000
Razem		400 ³⁰	1,974.264

Zwracamy uwagę, iż w tem zestawieniu zawarty jest obszar starostwa Krośnieńskiego przynależącego dotąd do sądu wyższego Lwowskiego i Galicyi wschodniej, a który to obszar według szematyzmu wynosi 16⁴⁹/₁₀₀ anstr. mil kwadr. z ludnością 77.511 dusz, dalej iż zestawienie nasze zgadza się z obrachowaniem c. k. Prezydium sądu wyższego w Krakowie zawartem w jego odezwie z d. 17. Grudnia 1873 do l. 5.178/pr. wreszcie, iż trzymaliśmy się jak najściślej dat powziętych ze źródeł urzędowych.

Jesteśmy przekonania, iż wobec właściwości kraju naszego a szczególnie w części zachodniej, gdzie ludność jest gęstsza, przemysłowszą w ogóle skorszą i popędliwszą niż we wschodniej Galicyi, trybunały większej rozległości niebyłyby w stanie wypełniać należycie przepisów nowej procedury karnej, według której sąd kolegialny jest jedynym sądem śledczym co do zbrodni i występków, zaś prokurator rządowy, od którego zależy ściganie sądowe czynów karygodnych bierze udział bezpośredni w śledztwach wstępnych, oględzinach, rewizjach i t. p., to wszystko staje się przy większych odległościach prawie niemożliwym, a w każdym razie nie mogłoby być wykonywanem z należyтым pośpiechem i energią, od czego zawisł częstokroć cały rezultat postępowania, w czem dalej spoczywają warunki i podstawa porządku publicznego, a bez czego władza karząca traci nietylko całą swoją powagę, lecz i oraz wszelką skuteczność swojej działalności.

Wydział krajowy wnosi zatem :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

Sejm krajowy odwołując się do swej uchwały z dnia 15. Grudnia 1873 ponawia swe zdanie tamże wyrzeczone, a odnosząc się do ustępu VII. tejże uchwały, zawierającego w sobie polecenie dla Wydziału krajowego, ażeby porozumiał się z c. k. władzami i reprezentacjami powiatowemi względem ustanowienia innych trybunałów w Galicyi zachodniej, tudzież po przeprowadzeniu tegoż porozumienia się oświadcza dodatkowo swoje opinie jak następuje :

I. Oprócz zaprojektowanego już poprzednio trybunału w Wadowicach, potrzebnem jest rychłe ustanowienie w Galicyi zachodniej następujących trybunałów I. instancyi z zupełną kompetencją w sprawach cywilnych i karnych. a mianowicie w Jaśle, Bochni, Kolbuszowej i w Nowym Targu.

II. Przedewszystkiem zaś i dla zaradzenia choć w części naglącej potrzebie w Galicyi zachodniej trzeba ustanowić jak najrychlej trybunały I. instancyi w Wadowicach i w Jaśle, przyłączając w szczególności do trybunału w Jaśle sądy powiatowe w Krośnie, Żmigrodzie i Dukli, które z pod jurysdykcji c. k. sądu wyższego we Lwowie wydzielone być mają.

Z Rady Wydziału krajowego.

Lwów dnia 26. lutego 1875.

Marszałek krajowy

Leon książę Sapieha w. r.

Sprawozdawca

Julian Szemelowski w. r.

Zastępca członka Wydz. kraj.

